

MTIHANI WA MWISHO WA MUHULA WA TATU, 2019
KISWAHILI KIDATO CHA KWANZA

Saa: 2½

JINA:NAMBARI:.....
DARASA.....

MAAGIZO

- (a) Jibu maswali yote katika; Ufahamu, Ushairi, Matumizi ya lugha, fasihi simulizi na Isimujamii.
(b) Andika majibu yako katika nafasi uliyopewa

SEHEMU A: UFAHAMU (ALAMA 15)

Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali.

Jukwaani chini kulia kuna mlango wa kutokea. Linapofunguka pazia, Mama Tatu anaonekana akisuka ukili. Anaelekea mlango wa kutokea nje. Mlango wa kuingilia ndani upo upande wake wa kulia.

Mama: *(Anamtazama bila kupendezewa). Anasema huku anasuka ukili) Hmm. Hiyo kanzu imezidi tena. Si unatembea uchi hivyo. Fupi, fupi, imekubana. Ndio uambiwenini? Mzungu sana!*

Tatu: *Mama, watoto wote wanavaa hivi hivi siku hizi (Ananung'unika).*

Mama: *Hm. Haya sisi yetu macho tu. Maana husikizi tena. Umekuwa mkubwa, siwezi kukupiga.*

Basi haya fanya utakavyo tu. (Kimya).

Tatu: *Maa. (Kwa hofu kidogo).*

Mama: *Sema tu, nakusikia.*

Tatu: *(Ahema) Nataka ruhusa kwenda sinema.*

Mama: *Sinema gani?*

Tatu: *Empress.*

Mama: *Basi si bado? Leo ndio kwanza Ijumaa, "Lady Show" Jumapili.*

Tatu: *Nataka kwenda leo usiku.*

Mama: *Toka lini ukaenda sinema usiku? Siku zote unakwenda Jumapili mchana. Mchana*

sikukatazi, lakini usiku hapana, hapana, hata kidogo. Kwanza pesa za kukupa wewe kila Jumapili ziko wapi? Baba yako hali yake unaijua. Kila siku hapa analalamika kodi

zimekuwa nyingi. Nawe unamsikia. Kodi ya kichwa, kodi ya miguu, kodi ya uzee, kodi

ya mapato, kodi ya wafanyakazi, kodi, kodi, iiee! Nawe unataka sinema.

Pesa zenyewe

ziko wapi?

Tatu: Mie sitaki pesa mama, nipe ruhusa tu. Swai atanichukua sinema. (*Ma Tatu ameshituka. Anamtazama Tatu. Anarudia kusuka ukili wake*).
(kimya)

Tatu: Ma, atakuja sasa hivi. Jee nende? (kimya).

Mama: (Polepole) Na huyu Swai ndio nani?

Tatu: Mtoto mmoja Swai Hamisi. Najuana naye.

Mama: Mwanamume?

Tatu: (Anaitika kwa kichwa).

Mama: Nae anakuchukua sinema – Na kwa nini yeye akulipie sinema? Anakujuaje? Baba yako? Au nani? (*Anaacha kusuka*)
(Kimya).

Mama: (*kwa sauti ya juu*) Nijibu! Wewe unafikiri, anapata taabu hii yote ya kukuchukua sinema kwa nini, eh? Wewe mwana mzima sasa huwezi kufikiria?

Tatu: Mama ingekuwa kuna jambo lolote baya tusingetaka ruhusa. Swai ni rafiki tu.

Mama: Hakuna urafiki baina ya mtoto wa kiume na mwanamwali hata kidogo. Uwongo. Usitudanganye. Hivi unaniona mjinga sana, eh?

Tatu: Mama (*kwa sauti ya kubembeleza*) siku hizi watoto wote wanakwenda na marafiki wa kiume kutembea, si kitu geni.

Mama: Sio uzungu! Ndio kuiga uzungu tena. Basi sisi si wazungu. Mzungu na Mwafrika mbalimbali. Mila zetu mbalimbali. Wao hawana haya, anaweza kwenda na mume huyu na mume yule isiwe kitu.

(*Ebrahim Hussein, Michezo ya Kuigiza, Nbi: EAPH, 1980*)

MASWALI

1. Pendekeza kichwa mwafaka kwa kifungu hiki. (alama 1)

2. Taja wahusika **wawili** wa kiume waliorejelewa katika kifungu hiki. (alama 2)

3. Taja sababu **nne** zilizomfanya Mama amzuie Tatu kwenda sinema. (alama 4)

4. Eleza tofauti kati ya mila za Wazungu na za Waafrika asilia kulingana na kifungu hiki. (alama 3)

5. Huku ukitolea mifano kutoka kwenye kifungu, onyesha tabia **tatu** za Tatu. (alama 3)

6. Ina maana gani kusema “Haya sisi yetu macho tu”? (alama 2)

SEHEMU B: SARUFI NA MATUMIZI YA LUGHA (ALAMA 15)

1. Toa mfano mmoja mmoja kwa kila aina ya konsonanti uliyopewa. (alama 2)

(i) Kipasuo:

(ii) Kitambaza: _____

2. (a) Taja vipashio vya lugha. (alama 2)

-
-
- (b) Rekebisha sentensi hii: Mwalimu ambaye aliyenifunza amekuja.
(alama 2)

-
-
3. Bainisha viambishi awali, mzizi na viambishi tamati katika maneno yafuatao:
(alama 3)

	Viambishi awali	Mzizi	Viambishi tamati
Atakutengenezea			
Wasaidieni			

- 4 Andika sentensi zifuatazo katika ukubwa.
(i) Wanawake hao waliuza mbuzi wao wote. (alama 1)

-
-
- (ii) Kigari chake kiliharibikia katika kibonde chenye kijito. (alama 2)

-
-
- 5 Tunga sentensi kuonyesha tofauti ya ki maana kati ya maneno haya. (alama 2)

(a) Vua: _____

(b) Fua: _____

- 6 Utatafuta maneno gani kwenye kamusi, ukitaka kujua maana za maneno yafuatayo.
(alama 1)

(a) Kucheza:

(a) Usinipige: _____

SEHEMU C: USHAIRI (ALAMA 10)

Wapenda mtu kwa kitu

Shairi nakuletewa, tafadhali mwana twaa
Hikwita hunikimbiya, na kunitiya tama

Kumbe mebadili niya, hata washenzi watwaa
Una mahaba tamaa, wapenda mtu kwa kitu.

Nilidhani u libasi, njema ya mtu kuvaa
Hawa sina wasiwasi, popote ninapokaa
Kumbe u mtu rakhisi, atakaye hukutwaa
Una mahaba tama, wapenda mtu kwa kitu.

Usinionye mija, miuja haitafaa
Kwamba huna nami haja, ukinambia si baa
Mtu hupenda kimoja, sende nami kwa hadaa
Una mahaba tama, wapenda mtu kwa kitu.

Umejifunza wekevu, kutaka kunihadaa
Na huno wako uovu, ni bure hautafaa
Mimi ni wana mtuvu, sitendwi hataataa
Una mahaba tama, wapenda mtu kwa kitu.

Kunena mangi nataka, lakini wasaa
Na hapa tulipofika, ni kheri hakuambaa
Maana u mtu nyoka, huna ahadi u baa
Una mahaba tama, wapenda mtu kwa kitu.

Tamati sineni sana, muhibu toa tamaa
Ulotenda nishaona, wala hutanihadaa
Sasa kheri kuatana, kulla mtu akaa
Una mahaba tama, wapenda mtu kwa kitu.
(*Kutoka, Malenga wa Mvita, uk. 163*)

Maswali

1. Shairi la mishororo minne katika kila ubeti huitwa? (alama 1)

2. Tambua vina katika ubeti wa pili. (alama 2)

3. Eleza maana ya ‘Una mahaba tama, wapenda mtu kwa kitu,’ (alama 2)

4. Taja mambo **matatu** ambayo msemaji analalamikia katika shairi? (alama 3)

5. Maneno yafuatayo yameendelezwa kishairi. Yaandike kwa njia sanifu:
(alama 2)

(a) hikwita:

(b)kuatana:

SEHEMU D: ISIMUJAMII (al.4)

(a) Isimu jamii ni nini? (alama 2)

Eleza mambo **mawili** anayozingatia mzungumzaji yeyote ili kutumia lugha inavyofaa.
(alama 2)

SEHEMU E: FASIHI SIMULIZI (ALAMA 6)

(i) Kuna tofauti gani kati ya fasihi simulizi na fasihi andishi. (alama 2)

(ii) Eleza tofauti **mbili** kati ya fasihi simulizi na fasihi andishi. (alama 2)

(iii) Eleza tofauti kati ya: (alama 2)

(a) Hekaya:

(b) Hurafa
